

Johanna Rautiainen

Musiikkiretki-projekti

Kotouttavaa musiikkitoimintaa maahanmuuttajalapsille

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Musiikkipedagogi (AMK)
Musiikin koulutusohjelma
Opinnäytetyö
28.11.2011

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Johanna Rautiainen Musiikkiretki-projekti Kotouttavaa musiikkitoimintaa maahanmuuttajalapsille 24 sivua + 4 liitettä 28.11.2011
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Koulutusohjelma	Musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaisiän musiikkikasvatus ja taiteen soveltava käyttö
Ohjaaja	Minna Muukkonen
<p>Tämän opinnäytetyön aiheena on Musiikkiretki-projekti, joka toteutettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelmassa keväällä 2011, yhteistyössä Helsingin Kaupungin maahanmuuttoyksikön kanssa. Projektissa oli mukana maahanmuuttajalapsia eri kulttuureista, joille pidettiin yhteensä kuusi työpaja kertaa. Yksi työpaja kesti noin tunnin. Ohjaajina toimi kolme musiikinopiskelijaa ja yksi sosionomiopiskelija.</p> <p>Projekti oli suunnattu maahanmuuttajalapsille, tarkoituksena antaa yhteinen kokemus musiikin parissa ja tuoda esille musiikin harrastusmahdollisuuksia Suomessa. Keskeisimpinä tavoitteina oli tutustuminen toisiin ja hyväksyvän ilmapiirin luominen, sekä yhteisen kielen löytäminen. Monipuolisen musiikkitoiminnan avulla sekä esittelemällä erilaisia musiikin harrastusmahdollisuuksia oli tarkoitus tukea maahanmuuttajalasten kotoutumista ja integraatiota suomalaiseen yhteiskuntaan. Yhdeksi keskeisimmäksi teemaksi projektissa nousi arvostava kohtaaminen. Jokainen ihminen tulisi kohdata omana persoonana eikä vain kulttuurin kautta. Projektissa mukana olleet maahanmuuttajat olivat innostuneita musiikkiharrastuksen aloittamisesta, mutta haasteeksi nousi harrastuksen hintavuus.</p> <p>Opinnäytetyön raportissa tarkastellaan erilaisia Musiikkiretki-projektiin liittyviä teemoja, kuten maahanmuuttajien kotoutumista ja kohtaamista sekä musiikin merkitystä kotoutumiseen. Raportissa kuvataan Musiikkiretki-projektin työpajakerrat ja lopuksi on pohdinta ja päätelmäosiot ja käsitellään projektille asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Liitteenä on projektin esite, sanat projektin aikana lauletuista lauluista, ja vinkkejä maahanmuuttajalasten musiikkitoiminnan ohjaamiseen.</p>	
Avainsanat	Musiikki, harrastukset, kohtaaminen, kotouttaminen, projektit, maahanmuuttajat.

Author Title Number of Pages Date	Johanna Rautiainen Musical Adventure Project Music Activities for Immigrant Children 24 pages + 4 appendices 28 November 2011
Degree	Bachelor of music
Degree Programme	Classical music
Specialisation option	Music Education
Instructor	Minna Muukkonen
<p>The Musical Adventure Project was organized by the Metropolia University of Applied Sciences in alliance with the City of Helsinki, Department of Immigration in spring 2011. The Project included six 60-minute lessons for immigrant children from different cultures. The project was carried out by three music students and one Social Services student from Metropolia University of Applied Sciences.</p> <p>The aim of the project was to develop music activities for immigrants, especially for children, and to inform immigrant families about organized music activities in Finland. The main aims were to get know each other, to wake everybody feel welcome and comfortable and to find a common language through music. The goal was the support the integration of immigrant children into the Finnish society through musical activities. One of the main issues was appreciative interaction between the music tutors and immigrants. We should relate to every person as an individual, not just a member of some culture.</p> <p>The thesis introduces the main themes of the Musical Adventure Project: the integration of immigrants into the Finnish society, interaction, and role of music in the integration process. The thesis reports on the content of the lesson in detail.</p>	
Keywords	Music, group dynamics, hobby, immigrants, interaction, project.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Maahanmuuttajalapset ja musiikin merkitys kotoutumiseen	3
2.1	Kotoutuminen	3
2.2	Musiikin vaikutukset kotoutumiseen	4
2.3	Kohtaaminen	5
2.4	Musiikki harrastuksena Suomessa	6
3	Musiikkiretki-projekti	8
3.1	Ensimmäinen tunti	9
3.2	Toinen tunti	10
3.3	Kolmas tunti	12
3.4	Neljäs tunti	14
3.5	Viides tunti	15
3.6	Kuudes tunti	15
4	Maahanmuuttajalasten musiikkityöpajojen kehittäminen	17
4.1	Valmistautuminen työpajojen ohjaamiseen	17
4.2	Kehitysideat	18
5	Pohdinta	19
5.1	Päätelmät	20
5.2	Tavoitteiden saavuttaminen	21
5.3	Lopuksi	22
	Lähteet	23
	Liitteet	
	Liite 1: Musiikkiretki-projektin esite	
	Liite 2: Liiolii	
	Liite 3: Laulu äidille	
	Liite 4: Vinkkejä maahanmuuttajalasten musiikkitoiminnan ohjaamiseen	

1 Johdanto

”Matkustan ympäri maailmaa, laukussa leipää ja piimää vaan. Jos mua hiukkasen onnistaa, niin uuden ystävän saan.”

-Petter Ohls

Opinnäytetyöni aiheena on Musiikkiretki-projekti. Projektin tavoitteena oli järjestää musiikkitoimintaa maahanmuuttajalapsille ja kertoa musiikin harrastamismahdollisuuksista Suomessa. Tässä opinnäytetyössä kuvaan keväällä 2011 järjestetyn Musiikkiretki-projektin toteuttamista, projektin työpajoja ja käsittelen projektiin liittyviä teemoja, kuten maahanmuuttajien kotoutumista ja kohtaamista sekä musiikin merkitystä kotoutumiseen.

Aloittaessani varhaisiän musiikkikasvatuksen opinnot Metropolia Ammattikorkeakoulussa en osannut kuvitellakaan olevani opiskeluaikana mukana tällaisessa projektissa. Luulin opintojeni keskittyvän musiikkileikkikouluopetukseen ja enimmäkseen alle kouluikäisiin lapsiin. Opintojen saatossa minulle selvisi, että tulevaisuuden musiikkipedagogin työkenttä on varsin laaja ja monipuolinen, ja vain oma mielikuvitus on rajana työmahdollisuuksista puhuttaessa. Niinpä olin erittäin kiinnostunut kun kuulin maahanmuuttajalapsille tarkoitetusta musiikkiprojektista.

Olen aina ollut kiinnostunut erilaisista kulttuureista ja viime vuosina muun muassa musiikki on antanut minulle mahdollisuuden sekä vieraila että asua erilaisissa kulttuureissa. Päällimmäisenä mieleeni tulee musiikin- ja tanssinopiskelu Senegalissa, esiintymismatka Venäjälle ja kansainvälinen musiikkileiri Norjassa sekä monet muut kerrat, joihin olen saanut olla kosketuksissa erilaisiin kulttuureihin.

Kuten johdannon alussa siteerattu Matkustuslaulu kertoo, olen matkustanut ympäri maailmaa, ja saanut monia uusia ystäviä sekä kokemuksia joiden arvoa ei voi mitata rahassa, vaan kannan niitä ajatusteni matkalaukussa koko loppuelämäni.

Musiikkiretki-projekti oli musiikin koulutusohjelman ensimmäinen kokeilu musiikkitoiminnan järjestämisestä maahanmuuttajalapsille, tarkoituksena auttaa musiikin välityksellä maahanmuuttajalasten kotoutumisprosessissa. Projektin aikomuksena oli tarjota maahanmuuttajalapsille yhteinen kokemus musiikin parissa ja samalla tuoda esille musiikin harrastamismahdollisuuksia Suomessa. Tavoitteina oli toisiin tutustuminen, luottamuksen synnyttäminen ja hyväksyvän ilmapiirin luominen musiikin eri elementtien avulla, sekä yhteisen kielen löytäminen monipuolisen toiminnan kautta.

Musiikkiretki-projektissa sain mahdollisuuden yhdistää kaksi minulle tärkeää asiaa: musiikin ja erilaiset kulttuurit, joten projekti oli erittäin kiinnostava ja mielenkiintoinen aihe omaksi opinnäytetyökseni. Vaikka projekti tuntuikin omasta mielestäni hieman hajanaiselta kokonaisuudelta, sain siitä paljon uusia ideoita musiikkitoiminnan kehittämiseen tukien maahanmuuttajien kotoutumista.

Tämän opinnäytetyön kokonaistavoitteena on projektin myötä ollut yhteisen kokemuksen antaminen maahanmuuttajalapsille musiikin avulla ja sillan rakentaminen suomalaiseseen yhteiskuntaan musiikkiharrastuksen kautta. Kirjallisen osion tavoitteena on Musiikkiretki-projektin esittely, erilaisten projektiin liittyvien teemojen käsittely sekä kehitysideoiden esittäminen mahdollisten tulevien maahanmuuttajien kanssa tehtävien projektien ohjaajille. Opinnäytetyössäni käsitelen maahanmuuttajien kotoutumista, musiikin merkitystä kotoutumiseen, erilaisten ihmisten kohtaamista ja musiikin harrastusmahdollisuuksia Suomessa. Sen lisäksi kerron projektistamme, sen kulusta tunti kerrallaan, ja pohdin projektin tavoitteiden saavuttamista ja mitä päätelmiä tein projektistamme. Lopuksi tuon esiin Musiikkiretki-projektimme aikana esiin nousseita kehittämisideoita maahanmuuttajien musiikkityöpajatoimintaan liittyen.

2 Maahanmuuttajalapsen ja musiikin merkitys kotoutumiseen

Tässä luvussa avaan kotoutumisen määritelmää ja merkitystä maahanmuuttajille. Lisäksi kerron musiikin merkityksestä sekä yleisellä tasolla että tässä projektissa. Pohdin myös erilaisten ihmisten kohtaamista, joka on yksi tärkeimmistä tämän projektin teemoista. Lopuksi kerron musiikin harrastusmahdollisuuksista Suomessa.

2.1 Kotoutuminen

Suomen laissa (Laki 493/1999) kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan säilyttäen samalla omaa kieltä ja kulttuuria. Sisäasianministeriön (2011) mukaan kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttajan voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat, tällöin kielenoppiminen on yksi kotoutumisen keskeisistä tekijöistä.

Helsingin kaupungilla on oma kotouttamissuunnitelmansa, jonka tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista muun muassa tukemalla suomen kielen opiskelua, muuta opiskelua, koulutusta, työllistymistä ja osallistumista kulttuuri- ja vapaa-aikatoimintaan (Helsingin kaupunki). Tässä opinnäytetyössä käsitellyssä Musiikkiretki-projektissa, joka tehtiin yhteistyössä Helsingin kaupungin maahanmuuttoyksikön kanssa, keskityttiin erityisesti lasten ja nuorten kotoutumisen edistämiseen musiikin avulla.

Projektissamme yhtenä erityisenä tavoitteena oli harrastusmahdollisuuksien esittely maahanmuuttajalapsille ja -nuorille. Harrastusten ja hyvien ystävien merkitystä pidetään tärkeänä osana kotoutumista, sillä se lisää muun muassa yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta. Musiikin avulla on mahdollisuus luoda siltaa yhteiskuntaan esimerkiksi harrastuksen kautta, ja näin auttaa kotoutumisprosessissa.

Karmela Liebkind kuvaa maahanmuuttoa eräänlaisena stressitilana, sillä siihen voi liittyä uuden kulttuurin hallitsemiseen liittyviä ongelmia, kieliongelmiä, identiteetti-ongelmia sekä syrjintäongelmia (Liebkind 2000, 17). Nämä erilaiset ongelmat yhdistettynä moniin erilaisiin muuttoon liittyviin syihin ja maahanmuuttajien taustoihin voivat vaikeuttaa maahanmuuttajien sopeutumista uuteen kulttuuriin. Moni maahanmuuttajalapsi

on saattanut joutua eroon vanhemmistaan tai joutunut kotimaassaan esimerkiksi sodan jalkoihin. Tämän projektin työpajoissa oli tarkoituksena luoda maahanmuuttajalapsille hyväksyvä ilmapiiri, jossa jokainen saa olla omana itsenään ja erilaisten työtapojen kautta tuoda elämyksiä ja mahdollisuuksia ilmaista esimerkiksi tunteita.

Maahanmuuttajalapset sopeutuvat useimmiten helpommin uuteen kulttuuriin ja imevät valtakulttuurista vaikutteita nopeammin kuin aikuiset, jolloin monessa perheessä vanhempien ja uuden yhteiskunnan erilaiset vaatimukset voivat aiheuttaa ristiriitoja. Vanhempien ja lasten yhteisessä musiikkitoiminnassa on mahdollisuus perheiden yhteiseen musiikkikokemukseen, jolloin kaikki ovat mukana tasavertaisina osallistujina. Tässäkin projektissa kävi ilmi yhteistoiminnan tärkeys ja vanhempien oma kiinnostus musiikki-toimintaan.

2.2 Musiikin vaikutukset kotoutumiseen

”Musiikki on kuin aurinko – sen säteet voivat koskettaa kaikkia kehityksen osa-alueita.” (Wood, Hongisto-Åberg & Lindeman-Piironen & Mäkisen 2001, 85 mukaan). Musiikilla on vaikutuksia tunne-elämän kehittymiseen, sosiaaliseen kehitykseen, luovan ongelmanratkaisun kehittymiseen, älylliseen kehitykseen, fyysiseen kehitykseen, ja se luo ympärilleen iloa, virkistystä ja onnellisuutta (Hongisto-Åberg ym. 2001, 85). Musiikki vaikuttaa meihin ikää katsomatta niin fyysisesti kuin henkisesti.

Heidi Ahonen (1993) kuvaa kirjassaan musiikin vaikutuksia musiikkiterapian näkökulmasta, ja tuo esille musiikin vuorovaikutusvälineenä, jonka avulla voidaan viestiä erilaisia itselle tärkeitä merkityskokonaisuuksia ja muun muassa purkaa omia tunteita musiikin sisältämään tunteeseen. Musiikkiretki-projektissa mukana oli maahanmuuttajalapsia, joilla oli takanaan erilaisia elämäntilanteita ja kokemuksia. Tavoitteellinen musiikki-toiminta antaa mahdollisuuden käsitellä erilaisia tunteita. On kuitenkin hyvä tiedostaa, että musiikkipedagogi ei kuitenkaan ole terapeutti. Hän voi kuitenkin työssään tukea maahanmuuttajalasta esimerkiksi tunteiden käsittelyssä, musiikin terapeutin vaikutuksen avulla.

Musiikkipedagogin tulisi Lilja-Viherlammen (2007) mukaan pyrkiä terapeuttiseen pedagogiikkaan, joka tulee esille kohtaamis- ja vuorovaikutustilanteissa musiikin parissa.

Terapeuttisella pedagogiikalla tarkoitetaan pedagogista ajatusta, jossa opettaja tiedostaa työssään ihmisen kasvuun, inhimilliseen vuorovaikutukseen ja musiikin mahdollisuuksiin liittyviä periaatteita lasta ja nuorta tukien (Lilja-Viherlampi 2007, 278). Maahanmuuttajien kanssa työskennellessäkin pedagogin on hyvä kiinnittää huomiota vuorovaikutukseen ja käyttää musiikin antamia mahdollisuuksia maahanmuuttajalapsen ja -nuoren tukemiseen.

Kotoutumisen tavoitteena on sekä sopeutuminen uuteen kulttuuriin että oman kulttuuriperinnön säilyttäminen. Tutustuessa suomalaiseen kulttuuriin musiikkitoiminnan avulla voidaan nostaa esiin Suomeen liittyviä teemoja, ja tuoda näin esille suomalaista kulttuuria, kuten ruokakulttuuria, erilaisia vuodenaikoja tai Suomen luontoa. Toisaalta kotoutumiseen liitetään myös oman kielen ja kulttuurin säilyttäminen, jolloin suomalaisuuden rinnalle nousevat myös maahanmuuttajalasten omat kulttuuritaustat ja oma identiteetti. Maahanmuuttajien omaa identiteettiä säilyttämistä voidaan tukea muun muassa heidän oman kotimaansa musiikkiperinteen avulla.

2.3 Kohtaaminen

Kohtaaminen on yksi tärkeimmistä teemoista kun ollaan tekemisissä maahanmuuttajalasten ja heidän vanhempiensa kanssa. "Ihmisten aito kohtaaminen on ainoa mahdollisuus oppia tuntemaan toinen ihminen ja mahdollisesti myös vähän omaa itseään" (Talib & Löfström & Meri 2004, 130). Projektin kuluessa ymmärsin, kuinka erilaiset kulttuuritaustat eivät saa olla esteenä aidolle kohtaamiselle. Kulttuureista nousevat ennakkoluulot ja oletukset voivat luoda valmiiksi ilmapiirin, joka ei ole avoin. Ihminen tulisi kohdata ihmisenä eikä pelkästään kulttuurinsa kautta. "Jokainen lapsi tarvitsee arvostavaa kohtaamista joka päivä, sukupuoleen, ulkonäköön, uskuntoon tai kulttuuriin katsomatta!" (Kuusisto 2009, 10).

Mattila (2007, 13-14) tuo esille aidon kohtaamisen edellytyksiksi toisen ihmisen vakavasti ottamisen, läsnäolon ja jakamisen, jolloin ihmisen persoonallisuutta arvostetaan. Jokainen ihminen on ainutlaatuinen. Lapsen kunnioittaminen ei eroa aikuisen kunnioittamisesta. Myös lapselle on annettava oma elintila arvostaen lapsen elämäntarinaa ja suojelemalla lapsen perusoikeuksia. Näkemykseni mukaan opettajana tulisi pyrkiä tukemaan lapsen itsearvostusta ja omanarvontuntoa sekä soveltamaan toimintaa lapsen

vaativuustasolle sopivaksi, kiinnittäen myös huomiota rohkaisemiseen ja kannustamiseen.

Eri kulttuureista tulevien perheiden kohtaamisessa korostuvat Kivijärven (2011, 249) mukaan suhde- ja kohtaamistaidot sekä kulttuurien tuntemus. Kivijärvi (2011) nostaa esille käsitteen kulttuuripätevyys, jonka mukaan maahanmuuttajalasten kanssa työtä tekevällä tulee olla kulttuurista sensitiivisyyttä ja taitoa toimia muunkin kuin oman kulttuurinsa parissa. Kulttuuripätevyys voidaan jakaa kolmeen osaan erottaen tieto-, tunne- ja käytösosat. Tieto uskonnosta, ruuista, kielestä, sosiaalisista tavoista ja uskomuksista kuuluvat tietoon-osaan. Tunne-osassa ovat myönteinen suhtautuminen erilaisuuteen, halu ymmärtää ja ristiriitojen ratkaisukyky, kun taas arvostus ja halu olla loukkaamatta ovat osa käytös-osaa (Salo-Lee 2003, Kivijärven mukaan). Näistä osa-alueista tiedostaisin erityisesti eri uskontojen mahdolliset rajoitteet, toisten ihmisten arvostamisen ja avoimen suhtautumisen erilaisuuteen.

Ennen kaikkea tärkeimpänä asiana on kohtaaminen. Jokainen ihminen tulisi kohdata omana persoonana eikä vain kulttuurin kautta. Olipa kyseessä suomalainen tai vieraasta kulttuurista tuleva perhe, on jokaisella perheellä omat tapansa ja arvonsa jotka eivät välttämättä liity kulttuuriin.

2.4 Musiikki harrastuksena Suomessa

Musiikin harrastamisella on Suomessa pitkät perinteet. Musiikkiharrastuksen voi aloittaa jo vauvana musiikkileikkikoulussa, siirtyä soitinvalmennuksen kautta instrumenttiopintoihin, ja jatkaa vaikka musiikin ammattilaiseksi saakka. Monissa maissa joista maahanmuuttajat tulevat, ei välttämättä ole tällaisia perinteitä, eikä näin ollen tietoa mahdollisuuksista musiikin harrastamiseen Suomessa. "Kulttuuripalvelujen löytymistä ja siitä nauttimista voivat maahanmuuttajien kohdalla vaikeuttaa esimerkiksi heikko kieli-taito ja suuri kulttuurinen etäisyys maahanmuuttajan lähtömaan ja suomalaisen kulttuurin välillä" (Berry 1997, Jorosen 2009 mukaan). Tästä syystä maahanmuuttajien musiikkitoiminnassa on myös tarvetta antaa informaatiota harrastusmahdollisuuksista ja ohjata heitä musiikin pariin. Tässä projektissa musiikin harrastusmahdollisuuksien esille tuominen oli yksi tärkeimmistä tavoitteista.

Harrastusten tärkeyteen yhtenä lasten ja nuorten kotoutumista edistävänä tekijänä viitataan myös Vantaan kaupungin Kotiinpäin -projektin julkaisemassa oppaassa. Opas korostaa lapsen ja nuoren Suomeen kotoutumisen edellytyksiksi hyvän koulutuksen hankkimista. Sen lisäksi myös hyvien harrastusten ja hyvien ystävien merkitystä pidetään tärkeänä. Yhdessä vanhempien kanssa mietitään miten koulunkäynti ja harrastukset voitaisiin järjestää niin että ne tukevat lapsen ja nuoren kasvua ja kehittymistä. (Konsti 2004, 26.)

Valitettavasti musiikin harrastaminen Suomessa on vielä jokseenkin hintavaa, ja kaikilla ei ole siihen mahdollisuutta esimerkiksi vanhempien pienten tulojen vuoksi. Jorosen (2009) mukaan varsinkin sellaisissa maahanmuuttajaryhmissä, joissa on paljon työttömyyttä, osallistumiselle voi olla myös taloudellisia esteitä. Musiikkioppilaitosten rinnalla on kuitenkin olemassa muita vaihtoehtoja kuten seurakuntien musiikkitoiminta, kansalais- ja työväenopistot sekä erilaiset järjestöt, joissa opetus voi olla edullisempaa.

Suomessa järjestetään jonkin verran musiikkitoimintaa maahanmuuttajille, mutta suurin osa siitä on tarkoitettu aikuisille. Suomessa maahanmuuttajalapsille järjestettyä musiikkitoimintaa ja siitä kirjoitettua aineistoa ei löydy vielä paljoakaan.

3 Musiikkiretki-projekti

Tässä projekti-osassa kerron ensin yleisesti Musiikkiretki-projektista. Sitten avaan projektin tavoitteita ja suunnittelua sekä kerron tunti kerrallaan projektin etenemisestä.

Musiikkiretki-projekti, joka on opinnäytetyöni aiheena, toteutettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelmassa keväällä 2011 yhteistyössä Helsingin Kaupungin maahanmuuttoyksikön kanssa. Projektin tarkoituksena oli luoda musiikkitoimintaa maahanmuuttajien kotoutumiseen, pyrkimyksenä antaa maahanmuuttajalapsille yhteinen leikkikokemus musiikin parissa, ja samalla kertoa vanhemmille musiikin harrastusmahdollisuuksista Suomessa, sekä rohkaista heitä musiikin pariin. Pyrimme toiminnassamme luomaan siltaa musiikkitoiminnasta musiikin harrastamiseen, ja sitä kautta edistämään integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Tavoitteina projektissa oli yhteisen kielen luominen yhteisen toiminnan kautta, luottamuksen synnyttäminen, toisiin tutustuminen ja hyväksyvän ilmapiirin luominen erilaisten musiikillisten elementtien avulla. Projektiin osallistui maahanmuuttajaperheitä Tshetsheniasta, Turkista ja Irakista. Työpajakertoja oli kuusi, joista jokainen kesti noin kuusikymmentä minuuttia.

Projektin ohjaajana toimi Seppo Reinikainen Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelmasta. Hänellä oli valmiina alustava suunnitelma, ja projektin yhteistyökumppanina Helsingin Kaupungin maahanmuuttoyksikkö. Hän tarvitsi mukaan opiskelijat jotka toteuttaisivat projektin. Kiinnostuneena otin yhteyttä Seppoon, ja ilmoitauduin mukaan. Opiskelijoita projektissa oli mukana yhteensä viisi: varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelija ja kolme muusikkolinjan opiskelijaa musiikinkoulutusohjelmasta sekä yksi sosionomiopiskelija.

Koska tällainen projekti toteutettiin nyt ensimmäistä kertaa, oli toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen haastavaa. Meille projektissa olleille opiskelijoille esiin nousseita kysymyksiä suunnitteluvaiheessa olivat muun muassa: mitä tällaisessa musiikkitoiminnassa voidaan ylipäätään tehdä? Mitä tulee ottaa huomioon maahanmuuttajalasten kohtaamisessa ja opettamisessa?

Ennen työpajojen alkamista suunnittelimme toimintaa yhtäältä keräämällä tietoa projektiin osallistuvien perheiden kotimaista, ja toisaalta tekemällä esitteen, josta kävi ilmi

milloin ja missä työpajat pidetään. Työpajat pidettiin Metropolian Bulevardin toimipisteessä, joten laitoimme esitteeseen ohjeet siitä kuinka kyseiseen toimipisteeseen saavutaan. Toivotimme myös tervetulleiksi eri kielillä sekä lisäsimme vielä kuvan meistä ohjaajista.

Suunnitteluvaiheessa teimme vierailun Maahanmuuttoyksikön tiloihin, jossa tapasimme mukaan ilmoittautuneet perheet. Kerroimme projektista ja esittäydyimme. Tapaaminen oli jännittävä kokemus, sillä paikalla oli paljon uusia ihmisiä eri kulttuureista. Osalla vanhemmista oli mukana tulkki, sillä heidän suomenkielen taitonsa ei riittänyt kaiken ymmärtämiseen. Kyselimme hieman lasten musiikkitaustoista ja mitä soittimia he olivat kiinnostuneet kokeilemaan. Lopuksi jaoin esitteet ja toivotimme kaikki tervetulleiksi ensimmäiseen työpajaan.

Ensimmäisellä tunnilla työpajassamme oli mukana kaksitoista lasta ja useampi vanhempi, mutta jälkimmäisillä kerroilla ryhmän kooksi vakiintui noin seitsemän lasta ja heidän vanhempansa. Työpajojen ikähaitari oli todella laaja, nuorin oli noin vuoden ikäinen, ja vanhin 17-vuotias. Kahta poikaa lukuun ottamatta kaikki lapset olivat tyttöjä. Varsinkin pienempien kohdalla heidän vanhemmat sisaruksensa auttoivat heitä, lauloivat yhdessä heidän kanssaan, jolloin pienten osallistuminen oli helpompaa. Ikäkauman laajuudesta johtuen työpajojen suunnittelu oli haasteellista, koska sitä ei voinut kohdistaa tiettyyn ikäryhmään, vaan tunneilla piti huomioida kaiken ikäiset. Myös vanhemmat halusivat usein osallistua toimintaan. Tuntien rakenteesta muodostuikin varsin vapaamuotoinen, jolloin kaikki saivat osallistua sen verran kuin pystyivät ja halusivat.

3.1 Ensimmäinen tunti

Ensimmäisen tunnin tavoitteena oli tutustuminen, joka toteutettiin erilaisten tutustumisleikkien avulla. Tutustumisen tueksi teimme nimilaput, että nimien muistaminen olisi helpompaa.

Menimme Helsingin Maistraatin eteen vastaan ensimmäiseen työpajaan saapuvia, jotta he osaisivat tulla oikeaan paikkaan. Aloitimme työpajan tekemällä nimilaput. Sen jälkeen istuimme piiriin ja taputimme vuorotellen nimemme, ja toistimme ne. Kun olimme

muistelleet nimiä muutaman kerran, otimme esiin pallon jota heitimme toisillemme vuorotellen niin, että heittäjä sanoi henkilön nimen jolle pallon heitti. Olimme suunnitelleet vielä tekevämme äänikoneen niin, että laittaisimme äänen kiertoon piirissä, mutta koska aika tuntui loppuvan kesken, siirryimme suoraan Nimilauluun. Nimilaulussa jokainen lapsi sai laulaa oman nimensä jollakin melodialla. Olin aiemmin pohtinut nimilaulun onnistumista, sillä työpajakerta oli vasta ensimmäinen, ja lähes tuntemattomien ihmisten edessä laulaminen voi tuntua aluksi jännittävältä. Monet pajaan osallistuvista tytöistä olivat ujoja ja mietin, miltäköhän heistä mahtaa tuntua kun joutuvat heti laulamaan yksin toisten edessä. Kaikki kuitenkin osallistuivat hienosti ja keksivät hienoja melodioita joilla lauloivat nimiään.

Tunnin loppuksi Seppo soitti viulua, ja antoi vielä kaikkien halukkaiden kokeilla soitinta samalla, kun laitoimme nimilaput kiinni tauluun josta ne löytyisivät seuraavallakin kerralla. Muutimme myös työpajojen aikaa tuntia myöhemmäksi jolloin kaikki varmasti ehtivät mukaan, sillä joillekin perheille liian aikainen työpajan alkamisaika oli ongelmana osallistumiselle.

Kun olimme lopettaneet työpajan, eräs tshetsheeniäiti istui pianon ääreen ja alkoi soittaa. Tshetsheenilapset kokoontuivat ympärille ja hetken päästä kaikki jo lauloivat yhdessä. Kyseinen äiti oli ollut kotimaassaan musiikin parissa, ja sen kyllä huomasikin. Hän näytti niin iloiselta päästessään soittamaan. Ensimmäisen työpajan jälkeen jäimme vielä suunnittelemaan seuraavaa kertaa.

3.2 Toinen tunti

Tavoitteena tällä tunnilla oli luoda yhteinen musiikkihetki yhteisen tekemisen avulla. Aioimme jatkaa harjoituksia ja työtapoja joissa lapset pääsisivät käyttämään omaa ääntään sekä yhdistää lauluun mukaan liikettä kehorytmien avulla. Olimme myös varanneet mukaan joitakin rytmisoittimia. Päämääränä oli luoda yhteinen musiikkihetki yhteisen tekemisen avulla. Lopuksi tavoitteenamme oli vielä päästä tekemään soitinkokeilua pikkuviulujen kanssa.

Toisen tunnin alussa tshetsheenilapset olivat jo paikalla ja odottelimme muita hetken aikaa. Kyselimme olisiko lapsilla jotain tshetshenialaista laulua jonka he voisivat meille

laulaa. He miettivät hetken ja lauloivat meille laulun "Laulu äidille" (Liite 3). Vanhin tytöistä kirjoitti sanat taululle ja he opettivat laulun meille. Viime tunnin lopussa pianoa soittanut tshetsheeniäiti hyppäsi pianon ääreen ja alkoi säestää. Opimme melodian ja lauloimme laulua kaikki yhdessä. Huomasimme, että muita oppilaita ei näkynyt, joten jatkoimme tuntia jo paikalla olleiden tshetsheenien kanssa.

Olimme suunnitelleet tekevämme tunnin aluksi hieman ääniharjoituksia viime kerralla aiotun äänikone-leikin avulla, jossa oli tarkoitus laittaa ääni kiertoon ja jakaa lopulta kaikille oma ääni jota toistaa, mutta päätimme hypätä sen yli koska tuntui luontevalta jatkaa erilaisten kehorytmien kokeilemista juuri laulettuun kappaleeseen. Alun pitäen tarkoituksena oli tehdä rytmejä pianolla soitetun sointupohjan päälle, mutta totesin, että ne voidaan yhdistää juuri opeteltuun lauluun. Niinpä otimme aluksi perussykkeen jalkoihin ja lisäsimme neljäosia, joita teimme tömistys-taputus-periaatteella. Neljäosarytmit olivat hieman haastavia pienemmille ja opetusvauhtikin hieman nopea, mutta muutaman toiston jälkeen myös pienemmät oppivat. Jaoimme lapset kahteen ryhmään, joissa toiset taputtivat perussykettä ja toiset neljäosia. Samalla kaikki, jotka pystyivät laulamaan, lauloivat laulua. Välillä vaihdoimme perussykkeen kapuloille. Oli helpompi liittää rytmit kappaleeseen jonka lapset osasivat jo ennestään.

Tshetsheeniäiti säesti koko ajan pianolla tukien laulun rakennetta ja tempoa. Kappaleen rakenne tuntui näin selkeämmältä. Mietin jälkepäin myös sitä, millainen kyseinen kappale heille oli, sillä lisäsin rytmit mukaan kysymättä oliko se heidän mielestään sopivaa. Yhteismusisointi oli kaiken kaikkiaan mukavaa ja tunnelma oli mahtava. En ole varma ketkä tällä kertaa oppivat enemmän, opettajat vai oppilaat. Työpajojen tavoitteena oli yhteisen kielen löytäminen yhteisen toiminnan kautta, luottamuksen synnyttäminen ja hyväksyvän ilmapiirin luominen. Tällä kerralla saavutimme kyseiset tavoitteet mielestäni erittäin hyvin, ja uskon että kaikille jäi päällimmäisenä hyvä mieli. Lopulta esitimme kappaleen paikalle saapuneelle ohjaajallemme Sepolle, joka nappasi viulun käteensä ja halusi tshetsheeniäidin opettavan kappaleen myös hänelle. Lauloimme vielä kappaleen pianon ja kahden viulun säestyksellä. Tunnelma oli käsinkoskeltavan upea.

Olimme saaneet paikalle tällä kertaa pikkuviuluja, joita kaikki halukkaat pääsivät kokeilemaan lähinnä Sepon opastuksella. Tämä kokeiluhetki tuntui välillä kaoottiselta, sillä

emme olleet miettineet, mitä ne lapset tekisivät jotka eivät halunneet kokeilla viulunsoittoa. Itsekin kirjoitin samanaikaisesti ylös tshetshenialaisen kappaleen sanoja ja nuotinsin melodiana tshetsheeniäidin avustuksella.

Seppo kertoi myöhemmin huomanneensa erään tytön innokkuuden, ja olikin kysynyt tämän äidiltä voisiko opettaa häntä niin että tyttö olisi puolet ajasta pajassamme ja toisen puolen hänen kanssaan opettelemassa viulunsoittoa. Ajatus oli hyvä vaikka miehtinkin mitä mieltä muut lapset olisivat. Eikö kyseinen toiminta olisi epätasa-arvoista muita lapsia kohtaan, jos kaikille ei anneta samoja mahdollisuuksia? Lapsia se ei kuitenkaan tuntunut häiritsevä.

Tunnin rakenne muuttui alkuperäisestä suunnitelmasta lopulta lähes kokonaan, sillä alussa opeteltu laulu venyikin lähes koko tunniksi ja tuntisuunnitelman pohjaksi. Opettelimme laulun todella nopeasti koska se oli lapsille jo tuttu. Jos työpajassa olisi ollut mukana muitakin kuin tshetsheenilapsia, laulun opettelemiseen olisi varmasti mennyt paljon enemmän aikaa.

3.3 Kolmas tunti

Halusimme tähän tuntiin mukaan hieman suomalaista musiikkiperinnettä, joten tavoite oli opettaa lapsille suomalainen kansanlaulu "Liilii". Lopuksi aioimme vielä kokeilla soittimia joita tällä kertaa olivat nokkahuilu ja viulu.

Tunnin aluksi huomasimme taas, ettei työpajaan ilmestynyt muita kuin tshetsheenilapsia. Tunnin aluksi koimmekin oikean elämyksen kun tshetsheenit halusivat esittää meille viime kerralla opetellun "Laulun äidille". Viime kerralla pianolla säestänyt tshetsheeniäiti oli ottanut mukaansa haitarin, jolla hän nyt säesti lapsia. Laulussa oli myös tanssikoreografiat ja lapset tulivat jonossa laulaen esittämään kappaletta. Esitys oli aivan ihana, ja tunnelma jonka se loi meihin kuuntelijoihin, oli uskomaton. Oli mahdollista nähdä ja kuulla pala heidän kulttuuriaan, sitä, mistä he ovat tänne tulleet. Uskon, että he olivat ylpeitä saadessaan esittää meille jotakin heille tuttua ja tärkeää, ja mikä etuoikeus olikaan olla kuuntelijana tuossa tilanteessa. Tilanne oli todellakin ainutlaatuinen.

Nykyään ei ole itsestäänselvyys saada kuulla vieraasta kulttuurista saapuvilta ihmisiltä, ja varsinkaan lapsilta heidän oman kulttuurinsa lauluja. Oman kulttuuriperinnön säilyminen ei ole mikään itsestäänselvyys. Jos pyytäisimme suomalaislasten esittävän meille jotakin kansanperinnettä, voisin kuvitella, ettei yhteisen kappaleen löytäminen olisi helppoa, jos edes mahdollista.

Olimme suunnitelleet opettavamme lapsille jotakin suomalaista kansanmusiikkia, ja heti heidän esityksensä jälkeen pääsimmekin laulamaan "Lioliita". Harjoittelimme melodiaa ja kirjoitimme sanat taululle, avuksi niille jotka osasivat jo lukea. Lauloimme laulua lause kerrallaan. Osa vanhemmistakin innostui opettelemaan kappaletta.

Tälle tunnille saimme myös mukaan nokkahuiluja ja pikkuviuluja, joita kokeilimme yhdessä. Tarkoituksenammehan oli tukea lasten soittoharrastuksen aloittamista sekä antaa tietoa myöhemmistä musiikkiopinnoista. Erilaisten soitinten kokeileminen ja niihin tutustuminen oli yksi tapa esitellä soitinvalikoimaa. Tutustuimme ensin poikkihuiluun, sekä näytimme millainen on klarinetti. Sen jälkeen halukkaat saivat käteensä nokkahuilun. Isoimmat saivat myös kokeilla millainen ääni lähtee poikkihuilusta, sillä huilun soittamisessa on haastetta. Pienimpien kanssa kokeilimme nokkahuiluja. Äänimaisema oli melkoinen, varsinkin kun osa lapsista sai vielä kokeilla pikkuviuluja. Välillä minusta tuntui, että soitinkokeilujen punainen lanka oli hieman kadoksissa, ja mietin mitä oikein tapahtuu. Lapset olivat kuitenkin innoissaan erilaisten soittimien kokeilemisestä. Päätimme tämän kerran laulamalla vielä lopuksi yhdessä alkutunnista opetellun Lioliikappaleen.

Tämän tunnin aikana tulin ensimmäistä kertaa huomioineeksi sen, kuinka me ohjaajat olemme ehkä tottuneet erilaisiin tapoihin opettaa. Jos työpajojen opettajina olisi ollut vain varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijoita, tuntien rakenne olisi varmasti erilainen, kenties omasta mielestäni selkeämpi. Nyt minusta tuntui, että lapset menevät välillä missä sattuu, tekevät asioita yksilöinä enemmän kuin ryhmässä. Pohdin, johtuuko se siitä että muut ohjaajista ovat ehkä tottuneet enemmän antamaan yksilöopetusta kun taas itse olen opettanut enemmän ryhmiä, vai onko haasteena vain lasten iso ikäjakauma. Loppujen lopuksi lapset eivät tuntuneet kärsivän tilanteesta vaan se on enemmänkin oma ajatukseni ja kokemukseni.

Yleensä olen opettajana tekemisissä pienten lasten kanssa, jotka ovat iältään muutamasta kuukaudesta kouluikään asti, jolloin tunti on selkeä kokonaisuus ja ryhmänhallinta tärkeää tunnin eteenpäin viemiseksi. Tässä projektissa suurin osa lapsista oli kuitenkin tätä vanhempia. Uskonkin että juuri se, ettei työpajassa useinkaan ole täysin selkeää rakennetta, sekä se, etten tiedä tarkalleen mitä kukakin työpajaan osallistuja on tekemässä, luo itselleni tunteen tilanteen hallitsemattomuudesta. Olisi hyvä osata antaa myös vastuuta muille, jos tunnilla on mukana useampi opettaja.

3.4 Neljäs tunti

Neljännän tunnin tavoitteena oli yhteinen kokemus musiikista ja keskeisimpänä työtapana piirtäminen ja kuuntelu. Kyseisten työtapojen avulla lapset saivat tuoda esille omia ajatuksiaan musiikista, sillä kuuntelukokemus on jokaiselle henkilökohtainen.

Tällä tunnilla meitä opettajia oli vain neljä ja itsekkin olin kipeä, joten osallistuin tuntiin enemmän katselijan roolissa. Tämän tunnin aluksi selvisi viimeistään, että muut kuin tshetshenialaiset olivat jättäneet projektin, sillä edelleenkään pajaan ei ilmestynyt muita.

Tunti alkoi tuolileikillä, jossa laitoimme tuolit piiriin selkänojat vastakkain. Tuoleja oli aina yksi vähemmän kuin lapsia. Viululla soitetun kappaleen aikana sai liikkua piirissä tuolien ympäri. Kun musiikki loppui, oli etsittävä itselle istumapaikka mahdollisimman nopeasti, ja se joka jäi ilman paikkaa, joutui pois piiristä. Tällä leikillä oli huima suosio ja sitä leikittiinkin useamman kerran. Elävän musiikin säestämänä leikkiä oli mukava leikkiä, ja samalla oli kuunneltava aktiivisesti milloin musiikki soi ja milloin se loppui.

Tuolileikin jälkeen oli aika rauhoittua. Istuimme kuuntelemaan Vivaldin vuodenaikoja ja lapset piirsivät paperille mitä he kuulivat musiikissa. Kerroimme mikä vuodenaika milloinkin oli kyseessä. Lapset olivat innostuneita piirtämisestä, johon kuluikin sitten suurin osa tunnista. Jossain vaiheessa mietin, onko piirtämiseenkin joitain tiettyjä ohjeita eri kulttuureissa. Määrittääkö esimerkiksi uskonto suhtautumisen piirtämiseen, ja siihen mitä saa piirtää ja mitä ei? Piirtäminen on kuitenkin lapsille luonnollinen keino ilmaista itseään, ja ainakaan nämä lapset eivät näyttäneet kokevan sitä vaikeana. Lapset saivat

kuvata piirtämällä musiikin herättämiä ajatuksia. Musiikista herää erilaisia mielikuvia ja jokaiselle lapselle kokemus on yksilöllinen.

Tunnin lopuksi Seppo otti esiin vielä viulut ja halukkaat saivat kokeilla soittamista. Välillä kaipaisin näihin soitinkokeiluihin selkeyttä. Tunnin rakenne tuntuu usein hajoavan soitinkokeilujen aikana, kun vain osa voi soittaa yhtä aikaa ja muut tuntuvat menevän missä sattuu. Lapsia tämä ei tuntunut kuitenkaan häiritsevän.

3.5 Viides tunti

Tämän tunnin aikana tavoitteeksi nousi soittimiin tutustuminen. Työtapana olivat soitinkokeilut, joissa tutustuimme 5-kieliseen kanteleeseen, kitaran ja pääsimmämpä kokeilemaan myös viuluja. Erilaisiin soittimiin tutustuminen tuo lapsille vaihtoehtoja erilaisista soittimista, joiden soittamisesta he voisivat saada harrastuksen.

Viidennen tunnin aluksi meistä ohjaajista paikalla olin yllättäen vain minä, ja sosionomiopiskelija tuli mukaan puolessa välissä. Tällä tunnilla suunnitelmissa oli kokeilla kanteleensoittoa ja olin varannut mukaan myös kitaran, jota vanhin työpajoihin osallistunut tshetsheenilapsi oli toivonut jo monelle tunnille mukaan. Olin monistanut mukaan paperin jossa oli kitarasoinnut ja harjoittelimme "Lioliita" soinnuilla. Samalla osa lapsista soitti viuluja Sepon kanssa. Tällä tunnilla keskityimme vain soitinkokeiluun.

Aiemmin pianoa soittanut tshetsheeniäitikin halusi oppia soittamaan 5-kielistä kannelta, joten opetin samalla hänelle Lioliin-kappaleen sekä soinnuilla että melodiana. Tässä projektissa oli tarkoituksena pitää työpajoja vain lapsille, mutta projektin kuluessa huomasin myös vanhempien olevan innostuneita osallistumaan toimintaan. Varsinkin vanhemmat, jotka olivat olleet myös kotimaassaan mukana musiikkitoiminnassa, olivat erityisen innostuneita osallistumaan itsekin. Tulevaisuudessa voisi kehittää koko perheelle suunnattua toimintaa, se edistäisi myös lasten ja vanhempien yhteenkuuluvuuden tunnetta uusien haasteiden edessä.

3.6 Kuudes tunti

Tämän tunnin tavoitteena oli antaa tietoa erilaisista musiikin harrastusmahdollisuuksista, pyytää palautetta projektista ja laulaa vielä yhdessä projektin aikana opittuja lauluja projektin päätökseksi.

Viimeisen tunnin johdosta tunnille ilmestyi mekkoihin pukeutuneita ja iloisia lapsia. Tarjolla oli mehua ja keksejä, ja juttelimme ensin kuulumisia ja kyselimme millainen projekti oli lasten mielestä ollut. Kaikki tuntuivat olevan tyytyväisiä ja harmittelivat työpaikkojen loppumista. Lapset esittivät meille vielä "Laulun äidille", jonka he olivat aikaisemmin opettaneet ja jota olimme laulaneet ja soittaneet.

Keskustelimme erilaisista musiikin harrastamisvaihtoehdoista. Toimme esiin mahdollisuuden hakeutua pedagogiikkaoppilaiksi esimerkiksi Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelmaan tai pääkaupunkiseudun musiikkioppilaitosten oppilaiksi. Aioimme koota yhteystietolistan eri musiikkioppilaitoksista ja lähettää sen projektissa mukana olleille perheille. Valitettavasti projektimme oli keväällä ja suurimmassa osassa oppilaitoksista oli edessä kesäloma, joten musiikkiharrastuksen jatkaminen suoraan projektin jälkeen oli hankalaa. Emme tulleet ajatelleeksi sitä aikaisemmin. Annoimme heille kipinän musiikin harrastamiseen, mutta emme kuitenkaan suoranaista mahdollisuutta harrastuksen aloittamiseen. Viimeisenä lauloimme vielä "Lioliin", johon olin tehnyt sanat viimeistä kertaa varten, ja toivotimme hyvää kesää.

4 Maahanmuuttajalasten musiikkityöpajojen kehittäminen

Tässä osiossa pohdin kehittämisideoita mahdollisiin tuleviin projekteihin, alkaen ohjaajien koulutuksesta ja työtavoista aina uusiin projektin toteuttamiseen liittyviin mahdollisuuksiin asti. Kehittämisideat ovat tämän projektin myötä esiin nousseita ideoita maahanmuuttajien musiikkitoimintaan.

4.1 Valmistautuminen työpajojen ohjaamiseen

Maahanmuuttajien ohjaaminen on haasteellista varsinkin, jos pedagogilla ei ole kokemusta eri kulttuureista ja erilaisista mahdollisuuksista käyttää musiikkia monipuolisesti. Anttinen ja Kivijärvi (2009) painottavat eri toimintojen ja tapahtumien, sekä yleisesti opetuksen selkeyden, havainnollisuuden ja toiminnallisuuden tukevan maahanmuuttajataustaisen lapsen ymmärtämistä. ”Konkreettisuus, toisto ja eri aistikanavien käyttäminen ohjauksessa antavat hänelle mahdollisuuden oppimiseen”. (Anttinen & Kivijärvi 2009, Kivijärven 2011, 252 mukaan).

Varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijana olenkin tottunut käyttämään erilaisia työtapoja, kuten soittamista, laulamista, kuuntelua, draamaa, piirtämistä, ja musiikkiliikuntaa opettaessani erilaisia ryhmiä. Lasten kanssa käytettävien työtapojen olisi hyvä olla monipuolisia. Varhaisiän musiikkikasvatuksessa käytetyt työtavat, erityisesti musiikkiliikunta, soittaminen ja kuuntelu antavat mahdollisuuden osallistua toimintaan myös ilman sanallista kieltä. Käytetyn kielen ymmärtäminen voi olla vielä aluksi haaste maahanmuuttajalapselle. Soitonopetuksessa nämä aikaisemmin mainitut työtavat tuntuvat olevan tuntemattomampia. Vain mielikuvitus on rajana, miten erilaisia työtapoja voi hyödyntää.

Tässä Musiikkiretki-projektissa hyvin toimivia työpajoja olivat esimerkiksi kuunteleminen ja piirtäminen, joita teimme kuuntelemalla Vivaldin vuodenaikoja ja piirtämällä musiikista esiin nousseita mielikuvia. Näin voitiin kerrata myös Suomen vuodenajat.

Ennen maahanmuuttajien musiikkitoimintaa ohjaavien musiikkipedagogien siirtymistä ohjaajiksi heidän olisi hyvä saada tietoa erilaisista mahdollisuuksista käyttää musiikkia monipuolisesti. Pitäisin myös tärkeänä antaa aikaa suunnittelulle että toiminnasta saa-

taisiin aikaan kokonaisuus, johon jokainen voisi antaa oman panoksensa. Näin musiikkitoiminta tukisi mahdollisimman hyvin maahanmuuttajalasten kotoutumista. Musiikki-
retki-projektinkin aluksi olisi ollut hyötyä tutustua maahanmuuttajille järjestetystä musiikkitoiminnasta julkaistuun materiaaliin, jolloin olisimme saaneet jo ennen projektia vinkkejä esimerkiksi toiminnan suunnitteluun.

4.2 Kehitysideat

Maahanmuuttajaprojektien kehittämisen kannalta ensimmäinen kokeilu herätti ideoita siitä, miten toimintaa voisi viedä eteenpäin tulevaisuudessa. Musiikkitoimintaan olisi hyvä saada jonkinlainen selkeä rakenne. Ryhmän toiminnassa tärkeää on perusturvallisuuden luominen, jota toiminnan selkeys ja rakenne edesauttavat. Tähän voisi kiinnittää huomiota mahdollisissa tulevilla työpajoissa. Mielestäni ohjaajana tulisi myös miettiä, mitä asioita työpajoihin halutaan liittää, ja miten kokonaisuus tukisi projektille asetettujen tavoitteiden saavuttamista, kuten maahanmuuttajalasten kotoutumisen tukemista musiikin avulla.

Alussa on hyvä lähteä turvallisen, hyväksyvän ja avoimen ilmapiirin luomisesta, jossa maahanmuuttajalapsen on helppo ilmaista itseään. Sen jälkeen voidaan tutustua erilaisten työtapojen ja teemojen avulla suomalaiseen yhteiskuntaan sekä tukea lapsen omaa kulttuuria ja kieltä esimerkiksi kuuntelemalla musiikkia lapsen omasta kulttuurista. Opettajan on kuitenkin huomioitava, että lapsi on oman kulttuurinsa asiantuntija. Suomen kielen oppimista voi tukea erilaisilla loruilla ja lauluilla.

Tunteiden ja mielikuvien esille tuomiseen hyviä työtapoja ovat esimerkiksi kuunteleminen ja kuvallinen ilmaisu, improvisointi sekä draaman käyttäminen opetuksessa. Tutustuminen erilaisiin soittimiin ja niiden kokeileminen luo siltaa musiikkiharrastuksen aloittamiseen.

Tämän projektin kokemusten pohjalta olen kirjannut vinkkejä maahanmuuttajalasten musiikkitoiminnan ohjaamiseen (Liite 4). Liitteessä on lueteltuna erilaisia työtapoja, tavoitteita, ja opetuksessa huomioitavia asioita maahanmuuttajalasten musiikkitoiminnan suunnittelun avuksi.

5 Pohdinta

Kaiken kaikkiaan maahanmuuttajien kanssa käyty prosessi oli mielenkiintoinen ja opettava kokemus. En ollut aikaisemmin työskennellyt tällaisten maahanmuuttajaryhmien kanssa enkä edes ajatellut musiikkia työtapana maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa. Minulle varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijana projekti toi kokemusta soveltavasta taidekasvatuksesta ja erilaisten ryhmien kohtaamisesta. Sain lisää ideoita siihen, miten musiikkia voisi käyttää, ja millaisia työmahdollisuuksia itselleen voi tulevana musiikkipedagogina kehittää. Varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijoiden kannalta kulttuuripätevyys on esillä yhä enemmän. Koulutus ei käsitä enää pelkästään varhaisiän musiikkikasvatusta vaan kehittyy monipuolisemmaksi, jolloin työkaluja erilaisten ryhmien ohjaamiseen tarvitaan lisää.

Projektissa oli aluksi mukana lapsia useammasta maasta, mutta ensimmäisen työpajakerran jälkeen muille tunneille saapui vain tshetsheenejä. Helsingin kaupungin maahanmuuttoyksikön työntekijöiden kanssa projektin jälkeen käydyistä keskusteluista kävi ilmi, että ongelmana onkin usein osallistujien pysyvyys ja sitoutuminen toimintaan. Tässä projektissa oli aluksi ongelmia aikataulun kanssa, sillä kaikki eivät ehtineet alkuperäiseen aikaan, joten työpajojen aikaa siirrettiin tuntia myöhemmäksi. Se ei kuitenkaan tuntunut auttavan, sillä ensimmäisen kerran jälkeen paikalle saapuivat vain tshetsheeniperheet. Vanhempien innostuneisuus on varmasti yksi merkittävimmistä tekijöistä lasten osallistumiselle. Jos vanhemmat pitävät toimintaa tärkeänä ja merkityksellisenä, he sitoutuvat tuomaan lapsensa tunneille. Uskoisin, että musiikin merkitys vanhemmille on tärkeää toimintaan osallistumisen kannalta.

Vanhempana projektissa paikalla ollut tshetsheeniäiti oli itse ollut mukana musiikkitoiminnassa kotimaassaan, joten hän piti sitä myös tärkeänä osana elämää Suomessa ja innosti myös muita tshetsheenejä osallistumaan. Hän oli myös itse innokas soittamaan ja kokeilemaan erilaisia soittimia siirtäen innostuksen myös lapsille. Voi olla, että muuttaessa uuteen maahan vanhat harrastukset jäävät entiseen asuinmaahan. Onkin todella sääli että maahanmuuttajilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia jatkaa musiikkiharrastusta Suomessa kuin mitä heillä kotimaassaan on ehkä ollut. Ja toisaalta, toisilla taas on täällä enemmän mahdollisuuksia kuin mitä heillä on ollut kotimaassaan. Ehkä kyseisellä tshetsheeniäidilläkään ei ole nyt kotona pianoa jota soittaa, joten ei ihme jos

hän on iloinen siitä mahdollisuudesta, jonka tämä projekti antaa myös hänelle vanhempana.

Sekä projektin suunnitteluvaiheessa että sen aikana esiin nousi sellaisia kysymyksiä, joita en ole aikaisemmin opinnoissani tullut ajatelleeksi. Ennen projektia pohdin, millaisia rajoitteita esimerkiksi uskonto tuo työpajoihin, sillä esimerkiksi piirtäminen on joissakin uskonnoissa rajoitettua. Ennakkoluuloista huolimatta totesin, että erilaisten ryhmien kanssa toimimisessa on kyse kohtaamisesta. Pienimmätkin lapset ovat omia persooniaan ja tarvitsevat arvostavaa kohtaamista ja kunnioitusta. Musiikin käyttäminen niin sanotusti yhteisenä kielenä on tasavertaista sekä opettajalle että oppilaalle. Ihminen tulisi kohdata omana persoonana eikä vain kulttuurin kautta. Erilaiset arvot ja toimintatavat eivät johdu vain kulttuuritaustasta vaan myös luonteenpiirteistä. Kohtaamista kahlitsevat usein erilaiset stereotyyptit.

Projektin aikana huomasin itse ottavani aika paljon tilaa suunnittelussa johtuen varmasti siitä, että minulla on jonkin verran kokemusta erilaisten ryhmien ohjaamisesta. Opettajana tunnen tarvitsevani selkeän suunnitelman mitä tehdään ja milloin, ettei tunneista tulisi vain vapaamuotoista oleskelua. Koen haluavani olla selvillä tunnin kuluista, jolloin myös suunnitelmasta poikkeaminen ja uusien ideoiden kokeileminen on johdonmukaisempaa. Kaiken kaikkiaan hyvä valmistautuminen on tärkeää.

5.1 Päätelmät

Avainasemassa eri kulttuurien kohtaamiselle on toisten ihmisten arvostaminen juuri sellaisina kuin he ovat. Maahanmuuttajilla on hyvinkin erilaisia syitä muutolleen ja aikaisemmat kokemukset voivat olla erittäin rankkoja. Musiikin avulla onkin paljon mahdollisuuksia esimerkiksi erilaisten tunteiden käsittelyyn. Uusi kulttuuri voi olla täysin erilainen verrattuna omaan kulttuuriin, ja uuden kulttuurin vaatimukset ja tavat erota paljonkin kulttuurista, johon lapsi on kasvanut. Hyväksytyksi tulemisen ja yhteiskuntaan kuulumisen tunne on tärkeää sopeutumisen kannalta niin lapselle kuin aikuisellekin. Musiikin avulla ja erilaisten työtapojen kautta pystytään antamaan keinoja kotoutumiseen, ja musiikkiharrastuksen kautta luomaan silta suomalaisen yhteiskuntaan.

Haasteena musiikkiharrastukselle on monessa maahanmuuttajaperheessä harrastuksen hintavuus. Musiikkioppilaitoksissa soittotunneilla käyminen on useimmille liian suuri menoerä eikä siihen ole tarvittavia resursseja. Helsingin Kaupungin maahanmuuttoyksikkö antaa tietyn summan harrastustoimintaan, mutta se ei riitä kuluihin, varsinkaan jos perheessä on useampia lapsia.

Mielestäni Musiikkiretki-projekti oli hyvä aloitus musiikkitoiminnan kehittämiseen maahanmuuttajille musiikin koulutusohjelmassa, ja antoi virikkeitä ja ideoita miten toimintaa voisi kehittää tulevaisuudessa niin että se palvelisi mahdollisimman hyvin sille asetettuja tavoitteita. Projektin kautta voisi olla mahdollisuus luoda uusia työmahdollisuuksia tuleville musiikkipedagogeille ja kehittää uusia yhteistyökanavia eri tahojen välille. Projektista voisi rakentaa sillan, joka vie maahanmuuttajalasta ensin kotoutumisen ja suomalaisen yhteiskuntaan tutustuttamisen kautta musiikin harrastamiseen asti. Oikeiden yhteistyötahojen kanssa musiikkitoiminnasta voisi tulla tavoitteellinen osa maahanmuuttajien kotoutumisprosessia, joka ei toisi ainoastaan harrastusmahdollisuuksia vaan olisi myös arjessa osana sopeutumista kulttuurien välillä, esimerkiksi maahanmuuttajaperheiden ja suomalaisten perheiden yhteisenä toimintana.

Vanhempien palautteesta päätellen projektin toimintaa voisi kehittää koko perheiden toiminnaksi sillä myös vanhemmat olivat innostuneita osallistumaan. Näin se tukisi koko perhettä.

5.2 Tavoitteiden saavuttaminen

Projektin tavoitteina oli luoda maahanmuuttajalapsille yhteinen musiikkikokemus luoden hyväksyvä ja turvallinen ilmapiiri, jossa jokainen voisi olla oma persoonansa. Lisäksi tarkoituksena oli tuoda esille musiikin harrastusmahdollisuuksia Suomessa, luoda ikään kuin silta projektista harrastukseen.

Mielestäni tunneilla oli avoin ja hyväksyvä ilmapiiri, ja toimme musiikin lähemmäs lapsia. Projektin aikana kaipasin henkilökohtaisesti enemmän ohjausta ja aikaa suunnittelulle, jolloin olisimme saaneet mahdollisesti luotua selkeämmän ja tavoitteellisemman kokonaisuuden. Myös erilaisten musiikin harrastusmahdollisuuksien esille tuominen olisi voinut olla tavoitteellisempaa. Projekti järjestettiin kevään aikana, ja viimeinen työpaja-

kerta sattui kevään loppuun jolloin useimmissa musiikinopetusta järjestävissä musiikkioppilaitoksissa ja -opistoissa alkoi kesäloma. Näin ollen emme saaneet rakennettua kunnollista siltaa projektin ja musiikkiharrastuksen välille. Jatkossa on syytä kiinnittää huomiota projektin ajankohtaan.

Kaiken kaikkiaan vanhemmat antoivat hyvää palautetta projektista, sekä kiitosta meidän opettajien ammattitaidosta. He olivat tyytyväisiä toimintaan ja lapset pitivät työpajojen sisällöistä. Osallistujat olisivat toivoneet että projekti olisi jatkunut vielä pidempään ja että myös vanhemmat olisivat voineet osallistua projektiin. Myös jatko jäi heille vielä kysymysmerkiksi, sekä tulevien harrastusmahdollisuuksien hintavuus, sillä perheiden taloudellinen tilanne on hyvin tiukka. Vanhemmat tuntuivat haluavan antaa sekä lapsilleen että itselleen mahdollisuuden harrastaa musiikkia.

5.3 Lopuksi

Projekti antoi minulle tulevana musiikkipedagogina uusia näkökulmia erilaisten ryhmien opettamiseen. Kokemuksena työpajojen opettaminen oli mielenkiintoinen ja oikeastaan vasta projektin jälkeen aloin miettiä miten toimintaa voisi kehittää mahdollisia uusia projekteja varten, ja mitä asioita tällaisessa projektissa tulisi ottaa huomioon tulevaisuudessa. Uskon että voisin myöhemmin tehdä työtä maahanmuuttajaryhmien kanssa, ja kehittää kotouttavaa musiikkitoimintaa eteenpäin. Kaiken kaikkiaan ilmaan jäi paljon asioita joita emme tämän projektin aikana ehtineet, emmekä ymmärtäneet toteuttaa ja miettiä. Niiden aika on toivottavasti vielä myöhemmin.

Lähteet

Kirjallisuus

Ahonen, Heidi 1993. Musiikki, Sanaton kieli – Musiikkiterapian perusteet. Helsinki: Finn Lectura.

Helsingin Kaupunki 1998. Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma.

Hongisto-Åberg, Marja, Lindeberg-Piiroinen, Anne & Mäkinen, Leena 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Warner/Chappel Music Finland Oy.

Joronen, Tuula (toim.) 2009. Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Kivijärvi, Taru 2011. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. TOIM. Hujala, Eeva & Turja, Leena. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 246-259.

Kuusisto, Arniika & Louhi, Kristiina 2009. Homma hanskassa, päiväkodin monimuotoisuus rikkautena. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Liebkind, Karmela (toim.) 2006. Monikulttuurinen Suomi – Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.

Lilja-Viherlampi, Liisa-Maria 2007. "Minunkin sisällä soi!" -Musiikin ja sen parissa toimimisen terapeuttisia merkityksiä ja mahdollisuuksia musiikkikasvatuksessa. Turun Ammattikorkeakoulun tutkimuksia 24.

Mattila, Kati-Pupita 2007. Arvostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Talib, Mirja, Löfström, Jan & Meri, Matti 2004. Kulttuurit ja koulu – avaimia opettajille. Helsinki: WSOY.

Internetlähteet

Kotouttaminen Sisäasiainministeriön mukaan

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/4B352409EF53530FC22575E1001F5DA2> (Luettu 22.10.2011)

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990493> (Luettu 22.10.2011)

Konsti, Paula 2004. Opas vanhemmille, kodin ja koulun välisen yhteistyön työkaluksi ja vanhemmuuden tukemiseksi. Vantaan Kaupunki.

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/31485_wwwOpasVanhem.pdf (Luettu 22.10.2011)

Liitteet

Musiikkiretki -projektin esite maahanmuuttajaperheille

MUSIIKKIRETKI

Music adventure

Meetings on Mondays at 15:00-16:00

Dates: 28.3., 4.4., 11.4., 18.4., 2.5., 9.5

Welcome! Hoşgeldin! Märsha Wooghiil!

Ayubowan! நல்வரவு! Soo dhowow! добро

пожаловать!

Tervetuloa!

Tram number 6

Raitiovaunu 6

Rautatieasema

(Central railway station)

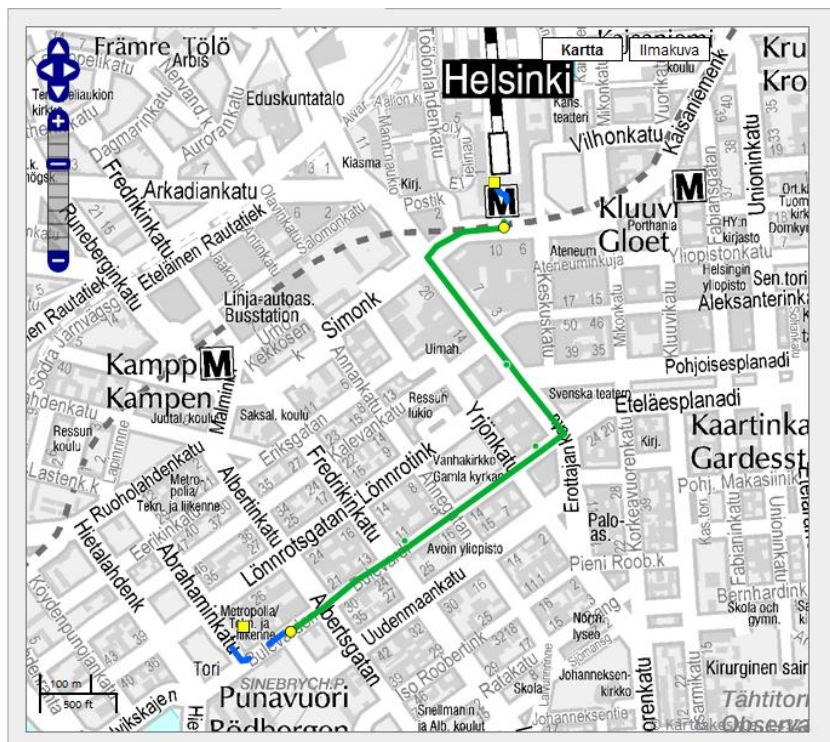
Ylioppilastalo

Erottaja

Fredrikinkatu

->GET OFF at Aleksanterin teatteri

Walk 0,2 km and Metropolia (Bulevardi 31) is on your right side.

Kuva: Musiikkiretki-projektin ohjaajat

Liolii

Liolii

Trad./Johanna Rautiainen

Tänään me nyt lopetamme liolii

Vielä kerran iloitsimme liolii

;: Lii lii liio liio liio lii ;:

Yhdessä me soittelimme liolii

Sekä laulut laulelimme liolii

;: Lii lii liio liio liio lii ;:

Toisiamme tervehdimme liolii

Hyvää kesää toivotamme liolii

;: Lii lii liio liio liio lii ;:

Laulu äidille

Laulu äidille

Tshetshenia

So mamel halhe hal hottar yu
Mamina zezag as dokhar du
;: So halhe yer yu, yish lokhar yu
Masarel haza sa mama yu ;:

Sanat kuten vanhin ryhmän tshetsheenilapsista ne taululle työpajassamme kirjoitti.

Vinkkejä maahanmuuttajalasten musiikkitoiminnan ohjaamiseen

Työtapoja:

- Laulaminen – Laululeikit
- Soittaminen
- Kuuntelu
- Draama – Itseilmaisu
- Kuvallinen ilmaisu
- Musiikkiliikunta
- Loruttelu

Tavoitteet:

- Suomeen tutustuminen esimerkiksi erilaisten teemojen avulla kuten vuodenajat, ruoka, juhlat, Suomen kartta ja eri alueet.
- Maahanmuuttajan oman kulttuurin ja kielen tukeminen.
- Kokemuksellisuus. Yhteinen kokemus musiikin kautta luo avoimen ja hyväksyvän ilmapiirin.
- Soitin esittelyt ja soitinten kokeileminen. Musiikki harrastuksena, silta yhteiskuntaan.

Huomioitavaa:

- Kulttuurien rajoitteet toiminnalle, esimerkiksi uskonto.
- Ikäjakauma ja ryhmä.
- Keskity ohjaajana siihen mitä osaat, älä vahvista stereotyyppisiä käsityksiä kulttuureista.
- Huomioi hyvä vuorovaikutus, selkeä puheilmaisuus ja havainnollista puhetta esimerkiksi ilmein ja elein. Ymmärtämisen tukena voi käyttää esimerkiksi kuvia.
- Ihminen tulisi kohdata omana persoonanaan eikä pelkästään kulttuurin kautta.